

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет №2

Кафедра соціальних та економічних дисциплін

**Методичні матеріали до семінарських занять
навчальної дисципліни «ПОЛІЦЕЙСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ»
*обов'язкових компонент освітньої програми
першого рівня вищої освіти***

262 «Правоохоронна діяльність (поліцейські)»

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 26.08.2021 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 2
Протокол від 25.08.2021 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 26.08.2021 р. № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціальних та економічних дисциплін
(протокол від 25.08.2021 р. № 10).

Розробники:

завідувач кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету №2,
кандидат економічних наук, доцент Ткаченко С.О.;
доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету №2,
кандидат філософських наук, доцент Грищенко Н.В.;
доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету №2,
кандидат економічних наук, доцент Павленко Н.В.

Рецензенти:

1. Доц. кафедри теоретичної і практичної філософії філософського факультету ХНУ ім. В.Н. Каразіна, кандидат філософських наук, доц. Салтанов М.В.
2. доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2 ХНУВС, кандидат філософських наук, доцент Мошенський О.С.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1. Поліцейська деонтологія: генеза, предмет, специфіка, значення	18	2	4			12	Усна відповідь, тест, цільовий виступ, реферат
Тема №2. Деонтологічні імперативи поліцейської діяльності	16	2	2			12	
Тема №3. Деонтологічні складові іміджу працівника поліції	22	4	6			12	
Тема №4. Службовий етикет	16	2	2			12	
Тема №5. Морально-професійна деформація поліцейського, її причини та шляхи подолання	18	2	4			12	
	90	12	18			60	Залік

2. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема № 1: Поліцейська деонтологія: генеза, предмет, специфіка, значення

Семінарське заняття № 1: Генеза та становлення поліцейської деонтології як навчальної дисципліни

Навчальна мета заняття: Сформувати у здобувачів вищої освіти комплексне уявлення про поліцейську деонтологію як навчальну дисципліну.
Кількість годин - 2.

Навчальні питання:

1. Поняття деонтології. Категорійний ряд: етика – мораль – деонтологія – поліцейська деонтологія.
2. Історичні передумови зародження та розвитку системи деонтологічних знань. Деонтологічні концепції І. Канта та І. Бенґама.
3. Становлення поліцейської деонтології як окремої галузі знань та навчальної дисципліни.

Методичні вказівки

Підготовку до першого питання необхідно розпочати із з'ясування змісту категорії «деонтологія». Слід запам'ятати, що категорія «деонтологія»

вживається для визначення вчення про належну поведінку, вчинки та дії особистості, а також для виокремлення самостійного розділу етики, присвяченого осмисленню сфери належного (того, як має бути), проблем обов'язку, моральних приписів та їхнього співвідношення. Звернути увагу на спільне та відмінне між категоріями «етика», «мораль», «деонтологія».

Розглядаючи питання історичних передумов виникнення та розвитку системи деонтологічних знань, необхідно спочатку зробити історичний екскурс до часів Стародавнього Риму та Греції, де зароджувалось етичне вчення, потім зосередити увагу на деонтологічних концепціях І. Канта та І. Бентама.

При підготовці до третього питання слід приділити увагу відповідному фактологічному матеріалу 20-го століття, вказати на появу деонтологічних кодексів, на існування відповідних за змістом і характером внутрішньодержавних нормативно-правих актів. Важливо відмітити, що поліцейська деонтологія не є наслідком нерівності в ступені моральності різних професійних груп. До деяких видів професійної діяльності суспільство пред'являє завищені моральні вимоги. Так, приділяється особлива увага моральним якостям представників тих професій, від яких залежить життя, здоров'я та безпека людей. Посилена увага до професійних морально-етичних норм в сфері правопорядку привела до виділення системи специфічних наукових деонтологічних знань про обов'язок і норми належної професійної поведінки поліцейських, таким чином відбулося виокремлення поліцейської деонтології як самостійної дисципліни.

Питання цільових виступів:

1. Право та мораль: спільне та відмінне
2. Деонтологічна концепція І. Канта. Категоричний імператив.

Теми рефератів:

1. Деонтологічна концепція І. Бентама.
2. Методологія поліцейської деонтології.
3. Зв'язок поліцейської деонтології з іншими науками.
4. Історичні джерела поліцейської деонтології як науки і навчальної дисципліни.
5. Деонтологічні кодекси.

Література:

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 червня 2018 року № 669 «Про затвердження стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Поліцейський» URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS30304.html

Підручники:

1. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. – Х.: Вид-во НУВС, 2008.- С. 5-28.
2. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. - К.: ФОП Маслаков, 2020. – 276 с. Електронний ресурс. URL:

<http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17071/1/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%86%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%b4%d0%b5%d0%be%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f %d0%9f%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%8e%d1%80%d0%b0%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d1%81%d0%b8%d0%bc%20%d0%9c%d0%b8%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87.pdf>

Допоміжна:

1. Гіда Є. О. Становлення поліцейської деонтології як науки: Електронний ресурс / Є. О. Гіда. – Режим доступу: www.pravoznavec.com.ua/period/article

2. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – К. : Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре””, 2003. – Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. – 2003. – 1232 с.

3. Пендюра М. М. Про деякі актуальні аспекти запровадження у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання навчальної дисципліни поліцейська деонтологія// Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали круглого столу. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2019. С. 64 – 66.

4. Пендюра М.М. Завдання поліцейської деонтології як міждисциплінарної юридичної науки в системі підготовки висококваліфікованих поліцейських //Юридична освіта: осмислення, виклики та перспективи (пам’яті Юрія Бондаря): зб. матеріалів круг. столу (м. Київ, 26 берез. 2020 р.) / Редкол.: А.М. Завальний, Ю. В. Кривицький, Н.В. Лазнюк. Київ: НАВС, 2020 С. 83 – 87

5. Пугач В. О. Кваліфікація та компетентності в системі підготовки кадрів для Національної поліції. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2018. С. 30.

6. Щеглов А. В. Полицейская деонтология и ее воплощение в кодексах чести // Материалы международного семинара по проблемам полицейской этики. М.: Щит-М, 2003.

Тема № 1: Поліцейська деонтологія: генеза, предмет, специфіка, значення

Семінарське заняття № 2: Предмет, специфіка та значення поліцейської деонтології.

Навчальна мета заняття: Засвоєння предмету, принципів, функцій та завдань поліцейської деонтології, визначення її місця в системі юридичних та суспільних наук.

Кількість годин - 2.

Навчальні питання:

1. Предмет поліцейської деонтології, її принципи та функції.

2. Основні категорії деонтології: належна поведінка, моральна вимога, моральний обов'язок, моральна відповідальність.

3. Значення курсу для професійної підготовки працівників поліції.

Методичні вказівки:

При підготовці до *першого питання* необхідно усвідомити, що поліцейська деонтологія як навчальна дисципліна є насамперед системою знань, пов'язаних з нормативно-етичною стороною професійної діяльності правоохоронців - знань, які є обов'язковими для здобуття відповідного соціально значущого фаху. Характеристика функцій поліцейської деонтології передбачає обов'язкове висвітлення таких її функцій як аксіологічна, виховна, прикладна, у свою чергу, характеристика її принципів потребує зосередження уваги на принципі гуманності, принципі законності, принципі справедливості тощо.

При опрацюванні *другого питання* необхідно навести визначення зазначених категорій, розкрити їх значення у формуванні світогляду особистості поліцейського. Звертаючись до аналізу категорії обов'язку, необхідно усвідомити, що обов'язок – це перетворення вимог суспільної моралі в особистий імператив конкретної людини і його добровільне виконання. Коли ж мова йде про професійний обов'язок працівника поліції, то він не зводиться до службових зобов'язань. Крім службових зобов'язань, професійний обов'язок акумулює професійну відповідальність, професійну гідність та честь.

Висвітлюючи *третьє питання* необхідно визначити роль та значення поліцейської деонтології в процесі підготовки майбутнього поліцейського.

Питання цільових виступів:

1. Співвідношення понять «належна...» та «необхідна поведінка».

Теми рефератів:

1. Обов'язок як відображення імперативності моральних цінностей.
2. Совість, честь, гідність, моральний вибір у повсякденному житті і професійній діяльності особи.
3. Загальнолюдське й професійне у моралі правоохоронців.
4. Моральна відповідальність працівника поліції.

Література:

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Правила етичної поведінки поліцейських: затв. наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 червня 2018 року № 669 «Про затвердження стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Поліцейський» URL:

Підручники:

3. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. – Х.: Вид-во НУВС, 2008.- С. 5-28.
4. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. - К.: ФОП Маслаков, 2020. – 276 с. Електронний ресурс. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17071/1/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%86%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%b4%d0%b5%d0%be%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f %d0%9f%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%8e%d1%80%d0%b0%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d1%81%d0%b8%d0%bc%20%d0%9c%d0%b8%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87.pdf>

Допоміжна:

1. Грищенко Н. В. Деонтологічна складова професійної підготовки працівника поліції //Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб.наук. праць. – Х.: ХНУВС. 2020. – С.22-24.
2. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – К. : Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре””, 2003. – Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. – 2003. – 1232 с.
3. Пендюра М. М. Про деякі актуальні аспекти запровадження у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання навчальної дисципліни поліцейська деонтологія// Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали круглого столу. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2019. С. 64 – 66.
4. Пендюра М.М. Завдання поліцейської деонтології як міждисциплінарної юридичної науки в системі підготовки висококваліфікованих поліцейських //Юридична освіта: осмислення, виклики та перспективи: зб. матеріалів круг. столу (м. Київ, 26 берез. 2020 р.) / Редкол.: А.М. Завальний, Ю. В. Кривицький, Н.В. Лазнюк. Київ: НАВС, 2020 С. 83– 87
5. Пугач В. О. Кваліфікація та компетентності в системі підготовки кадрів для Національної поліції. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2018. С. 30.
6. Щеглов А. В. Полицейская деонтология и ее воплощение в кодексах чести // Материалы международного семинара по проблемам полицейской этики. М.: Щит-М, 2003.

**Тема 2. Деонтологічні імперативи поліцейської діяльності
Семінарське заняття № 1.**

Навчальна мета заняття: сформувати комплексне уявлення про поняття та зміст міжнародних та національних стандартів професійної

діяльності працівників Національної поліції України.

Кількість годин - 2.

Навчальні питання:

1. Поняття поліцейської діяльності.
Завдання поліції як сервісної служби в демократичній державі.
2. Закріплення деонтологічних засад діяльності поліції у сфері правопорядку в міжнародних та європейських документах.
3. Національні деонтологічні стандарти поліцейської діяльності.

Методичні вказівки:

Вимоги до належної поведінки поліцейських багато в чому залежать від того, який сенс вкладається у зміст самої поліцейської діяльності. Тому розпочинати підготовку **першого питання** слід із визначень категорій «поліція», та «поліцейська діяльність». Надалі необхідно проаналізувати ознаки поліцейської діяльності та розкрити її мету. Підготовка відповіді на перше питання потребує обов'язкового звернення до Закону України «Про Національну поліцію» (Ст. 1 та Ст. 2)

Відповідь на **друге питання** слід почати з визначення поняття стандартів поліцейської діяльності. Надалі перейти до аналізу найважливіших міжнародних та європейських документів, що закріплюють деонтологічні засади діяльності поліції. Необхідно опрацювати документи ООН (Загальна декларація прав людини» (1948 р.), «Міжнародний пакт про громадянські та політичні права» (1966 р.), «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» (1979 р.), «Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання» (1984 р.)) та документи Ради Європи (Декларація про поліцію (1979 р.), Європейський кодекс поліцейської етики (2001 р.), «Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод» (1950 р.). Особливу увагу слід приділити Європейському кодексу поліцейської етики.

Підготовка відповіді на **третьє питання** передбачає опрацювання національних нормативних документів, що складають основу професійної діяльності працівників Національної поліції України. Спочатку необхідно проаналізувати статті Конституції України, що забезпечують правове регулювання діяльності поліції, які умовно розділяємо на ті, що: а) закріплюють безпосередньо права людини (ст. 21 – 54 та ін.); б) закріплюють основні гарантії цих прав (ст. 13, 15, 55 – 64, 202 та ін.); в) встановлюють основні принципи діяльності органів держави при забезпеченні реалізації цих прав (ст. 3, 5, 8 та ін.). Більш детально зміст статей Конституції України регламентовано в інших нормативно-правових актах, зокрема Законі України «Про Національну поліцію України» (ст. 6-12, 18 та ін.), законі України «Про запобігання корупції», законі України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», Правилах етичної поведінки поліцейських (Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.11.2016 № 1179). В рамках розгляду третього питання слід також звернути увагу на нормативно-правові акти із забезпечення гендерної рівності в роботі поліцейських, зокрема на Закон України «Про забезпечення

рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005 р.). Звернути увагу і на моральний зміст Присяги працівника Національної поліції України.

Питання цільових виступів:

1. Роль поліції в сучасному суспільстві.
2. Присяга працівника поліції: історико-правовий аналіз.
3. Забезпечення гендерних пріоритетів - невід'ємна складова діяльності МВС.

Теми рефератів

1. Права людини як ціннісна основа професійної діяльності працівників поліції.
2. Чи мають права тварини? Моральна теорія та законодавча практика.
3. Порівняльна характеристика категорій «катування», «нелюдське поводження або покарання», «принижуюче гідність поводження або покарання».
4. Дотримання принципу гендерної рівності в професійній діяльності працівників Національної поліції.
5. Жінки в поліції: проблеми, з якими стикаються, та шляхи їх подолання.

Література:

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи: зб. докум. К., 1989.
2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989.
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права: прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи: зб. докум. К., 1989.
4. Кодекс поведінки службовців органів правопорядку ООН від 1979 року: затв. резолюцією Ген. Асамблеї ООН від 17.12.1979 № 12/169 // Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство/за заг. ред. О.А. Банчука. Київ: Вид. Москаленко О. М., 2013. 588 с.
5. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (Конвенцію ратифіковано із застереженнями Указом Президії ВР N 3484-XI від 26.01.87)URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text
6. Рекомендація Рес (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики»: ухвал. Комітетом міністрів 19.09.2001 на 765-му засіданні заступників міністрів //Центр політико-правових реформ: сайт. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

7. Декларація про поліцію: резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи від 8 травня 1979 року № 690 // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803

8. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

9. Борьба с расизмом в полиции: резолюция 1968 (2014) Парламентской Ассамблеи Совета Европы: неофиц. перевод // Совет Европы, Парламентская Ассамблея. URL: https://www.coe.int/T/r/Parliamentary_Assembly/%5BRussian_documents%5D/%5B2014%5D/Jan2014/Res1968_rus.asp

10. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. №254к/96–ВР: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-D0%B2%D1%80>

11. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

12. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: закон України від 15.03.2018 № 2337- VIII// БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15#Text>

13. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IVVIII// БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

14. Правила етичної поведінки поліцейських: затв. наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

15. Порядок складання Присяги працівника поліції: затв. наказом МВС України від 09.11.2015 № 1453 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1487-15>

Підручники та навчальні посібники:

1. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. – Х.: Вид-во НУВС, 2008. – С. 13-18.

2. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. - К. : ФОП Маслаков, 2020. – 276 с. Електронний ресурс. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17071/1/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%86%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%b4%d0%b5%d0%be%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f %d0%9f%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%8e%d1%80%d0%b0%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d1%81%d0%b8%d0%bc%20%d0%9c%d0%b8%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87.pdf>

Допоміжна:

1. Гіда Є. О. Деонтологічні засади діяльності поліції та їх закріплення у міжнародно-правових документах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2014. Вип. 25. С. 20–23.

2. Гіда Є. О. Деонтологічні принципи як симбіоз принципів права

та моралі/Є.О.Гіда//Моральніосновиправа:матеріалиВсеукр.наук.-теорет. конф. (16 грудня 2010 р.). Івано-Франківськ; Надвірна: ЗАТ «Надвірнянська друкарня», 2010. С. 149 –152.

3. Гіда Є.О. Деонтологічні основи правоохоронної діяльності поліції України / Є. О. Гіда. – К. : ФОП О.С. Ліпкан, 2011. – 120 с.

4. Копча В. Поняття поліції (поліцейських функцій) у стандартах Ради Європи та ОБСЄ //Публічне право № 2 (26). 2017. – С. 211-218.

5. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2016. № 837.- с. 287–291.

6. НаливайкоЛ.Р.,СтепаненкоК.В.Міжнародно-правовістандарти прав людини: навч. посібник / Л. Р. Наливайко, К. В. Степаненко. Дніпро: ДДУВС, 2019. 184с.

7. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект: монографія / О. Ф. Кобзар. – Харків ; Дніпропетровськ: Панов, 2015. 316 с.

8. Проневич О. С. Імплементція європейських деонтологічних стандартів професійної діяльності поліцейських у вітчизняне законодавство: до постановки проблеми //Вісник ХНУВС. 2016. № 4 (75). – С. 102-110.

9. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / Загаг.редакцієюО.А.Банчука.К.:МоскаленкоО.М.,2013.588с.

10. Трофименко В. А. Нормативні акти етичної поведінки поліцейських як необхідна частина законодавчого забезпечення їхньої співпраці із суспільством //Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого №4 (35).2017. –С. 175-185.

Тема № 3: Деонтологічні складові іміджу працівника поліції.

Семінарське заняття №1: Основні складові позитивного іміджу поліцейського.

Навчальна мета заняття: З'ясувати деонтологічні складові іміджу працівника поліції, допомогти здобувачам вищої освіти у формуванні власного позитивного іміджу.

Кількість годин - 2.

Навчальні питання:

1. Поняття «імідж». Основні складові позитивного іміджу працівника поліції.

2. Професійний обов'язок, дисципліна і законність – основа позитивного іміджу правоохоронця.

3. Основні морально-вольові якості поліцейського.

Методичні вказівки:

Під час підготовки до *першого* навчального питання важливо з'ясувати зміст понять «особистість», «імідж», «престиж», «авторитет» та визначити основні складові позитивного іміджу працівника поліції, які розкривають природу цього явища і впливають на успішність професійної діяльності загалом.

Готуючись до другого питання слід з'ясувати сутність понять «обов'язок», «дисципліна» і «законність». Необхідно усвідомити, що поліція є складовою частиною державних органів, тому службова дисципліна в них ґрунтується на тих же моральних і правових засадах, що і загальнодержавна дисципліна. Водночас, з огляду на особливий характер завдань, які розв'язують працівники поліції, на їх покладається ряд специфічних обов'язків, що зафіксовані в законах України, Присязі, положеннях відомчо-нормативних актах і знаходять висвітлення в змісті службової дисципліни. Отож, слід обов'язково опрацювати Закон України «Про Національну поліцію» (Розділ I та II), Дисциплінарний статут Національної поліції України (затверджено Законом України від 15 березня 2018 року № 2337-VIII) та Правила етичної поведінки поліцейських (затв. наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179).

При вивченні *третього питання* слід мати на увазі, що моральні якості працівника поліції формувалися в процесі історичного розвитку органів поліції. На кожному етапі розвитку суспільства і держави вони видозмінювалися, вдосконалювалися й набували нових властивостей. Проте, вже з перших днів створення і діяльності органів поліції до особового складу завжди пред'являлися високі моральні вимоги. Які? Охарактеризувати їх.

Питання цільових виступів:

1. Особистість поліцейського в умовах трансформаційних процесів правоохоронної галузі.

2. Професійна честь та гідність працівника Національної поліції.

Теми рефератів

1. Моральна культура – визначальна риса працівника поліції.

2. Права людини як ціннісна основа професійної діяльності працівників поліції.

3. Чи мають права тварини? Моральна теорія та законодавча практика.

4. Толерантність та недискримінація в професійній діяльності поліцейського.

5. Моральні якості працівника поліції.

6. Імідж та престиж професії правоохоронця.

7. Порівняльна характеристика категорій «катування», «нелюдське поводження або покарання», «принижуюче гідність поводження або покарання».

Література:

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: закон України від 15.03.2018 № 2337- VIII// БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15#Text>

3. Правила етичної поведінки поліцейських: затв. наказом МВС

України від 09.11.2016 № 1179 // БД «Законодавство України» / ВР України.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Підручники:

1. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. - К. : ФОП Маслаков, 2020. – 276с. Електронний ресурс. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17071/1/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%86%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%b4%d0%b5%d0%be%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f_%d0%9f%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%8e%d1%80%d0%b0%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d1%81%d0%b8%d0%bc%20%d0%9c%d0%b8%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87.pdf

2. Управління органами Національної поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О.В. Джафарова та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: Стильна типографія, 2017. – С. 395-421.

Додаткова:

1. Грищенко Н. В. Гідність як головний принцип індивідуального морального самовизначення працівника поліції //Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. Тези доп. Всеукраїнської наук.–практ. конф. – Харків, 2020. – С.238-241.

2. Литвин В. В. Имидж патрульного полицейского как оценочный элемент деятельности Национальной полиции Украины. *European Reforms Bulletin* (Luxembourg). 2018. № 9/3. Р.38–46.

3. Орлова О.О. Гендерні аспекти у формуванні іміджу поліцейського в Україні// Науковий вісник ДДУВС. – 2017. – № 2. – С. 45-51

4. Швець Д.В. Психологічні та правові засади формування особистості поліцейського в Україні: монографія. Харків: Майдан, 2018. 518 с.

Тема № 3: Деонтологічні складові іміджу працівника поліції.

Семінарське заняття №2:Професійне спілкування – запорука позитивного іміджу працівника поліції.

Навчальна мета заняття: опанування здобувачами вищої освіти навичок усвідомленого використання комунікативних технологій, розпізнавання й упередження маніпуляцій у професійному спілкуванні, використання вербальних і невербальних засобів комунікації у службовій діяльності.

Кількість годин - 2.

Навчальні питання:

1. Професійне спілкування поліцейських: особливості, види, стилі.
2. Техніки та структура професійного спілкування поліцейських.
3. Невербальні засоби комунікації поліцейських.

Методичні вказівки:

Під час підготовки до *першого* навчального питання важливо з'ясувати сутність ключових понять, а саме «спілкування» та «ділове спілкування». Слід звернути увагу на різні стилі спілкування, які досить часто

зустрічаються у професійному спілкуванні поліцейських, навчитись їх виокремлювати.

Готуючись до *другого* питання необхідно звернути особливу увагу на те, що техніка спілкування у професійній діяльності поліцейського передбачає низку важливих компонентів, яких необхідно дотримуватися. У зв'язку з цим рекомендується навести відповідні приклади, які б демонстрували їх практичну значущість. При підготовці до даного питання рекомендується використати посібник: «Пам'ятка працівника Національної поліції України: Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017.-52с.

Під час розгляду *третього* питання слід усвідомити, що головними структурами спілкування є вербальне спілкування (процес передавання інформації за допомогою мови) та невербальне спілкування (процес передавання інформації з використанням різних немовних знакових систем). Слід звернути увагу на основні невербальні засоби комунікації, охарактеризувати їх, розкрити їх роль у професійному спілкуванні поліцейських.

Питання цільових виступів:

1. Моральні вимоги до позиціонування поліцейського в Інтернеті.
2. Лихослів'я. Адміністративна відповідальність за вживання ненормативної лексики.

Теми рефератів:

1. Символи у невербальній комунікації.
2. Переговорні процеси у діяльності Національної поліції.
3. Комунікативна деонтика працівника Національної поліції.
4. Можливості використання знань з фізіогноміки, кінесики, такесики, проксемики при здійсненні спілкування поліцейських з громадянами.
5. Гендерні аспекти професійної комунікації поліцейських.

Література:

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Правила етичної поведінки поліцейських: затв. наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Підручники:

1. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. - К. : ФОП Маслаков, 2020. – 276с. Електронний ресурс. URL:http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17071/1/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%86%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%b4%d0%b5%d0%be%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f_%d0%9f%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%8e%d

[1%80%d0%b0%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d1%81%d0%b8%d0%bc%20%d0%9c%d0%b8%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/Mik_2012_15_2_41.pdf)

2. Управління органами Національної поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О.В. Джафарова та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: Стильна типографія, 2017. – С. 390-395.

Додаткова:

1. Брона О.А. Нова форма комунікативної технології – інтернет-комунікація [Електронний ресурс] /О.А.Брона // Мова і культура. - 2012. - Вип.15, с.223-229. - Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/jpdf/Mik_2012_15_2_41.pdf

2. Михайлова О. Г. Відтворення міжнародного досвіду комунікативних стратегій контактів правоохоронців з пересічними громадянами в інформаційних мережах [Електронний ресурс] / О. Г. Михайлова, Т. М. Спільник // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. - 2011. - № 1-2. - С. 71-74. - Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/j-pdf/sitsbo_2011_1-2_16.pdf

3. Павлов Я. В. Комунікативні моделі запобігання та усунення міжкультурних конфліктів в діяльності сил охорони правопорядку [Електронний ресурс] / Я. В. Павлов // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. - 2011. - № 1-2. - С. 79-82. - Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/j-pdf/sitsbo_2011_1-2_18.pdf

4. Пам'ятка працівника Національної поліції України: Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. – 52 с.

5. Хомуленко Б. В. Мімічна невербальна комунікація: система кодування лицьових рухів [Електронний ресурс] / Б. В. Хомуленко // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. - 2011. - Вип. 39. - С. 191-196. - Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/jpdf/VKhnpu_psykhol_2011_39_20.pdf

6. Шумський О.Л. Професійна комунікація правоохоронців у контексті міжкультурної взаємодії [Електронний ресурс] / О.Л.Шумський // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. - 2013. - Вип.2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2013_2_18.pdf

Тема № 3: Деонтологічні складові іміджу працівника поліції.

Семінарське заняття № 3: Деонтологічні вимоги до професійної комунікації поліцейських.

Навчальна мета заняття: опанування здобувачами вищої освіти основних деонтологічних вимог, які висуваються до професійного спілкування поліцейських з різними категоріями осіб та з представниками ЗМІ; формування комунікативної стратегії і тактики особистої поведінки правоохоронця.

Кількість годин – 2.

Навчальні питання:

1. Законодавча регламентація процесів професійного спілкування .
2. Професійне спілкування поліцейських із різними категоріями осіб та ЗМІ:
  - a. Особливості спілкування з дітьми та підлітками;
  - b. Специфіка здійснення комунікації із особами при змінених станах свідомості;
  - c. Крос-культурна комунікація з іноземцями;
  - d. Спілкування з представниками засобів масової інформації.

Методичні вказівки:

Під час підготовки до *першого* навчального питання важливо запам'ятати, що професійне спілкування поліцейських урегульоване низкою нормативно-правових актів, серед яких: Кодекс ООН щодо поведінки посадових осіб правоохоронних органів від 17 грудня 1979 р., Декларація про поліцію Ради Європи від 8 травня 1979 р. № 690, Європейський кодекс поліцейської етики (2001 р.), Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VII, наказ МВС України від 09.11.2016 № 1179 «Правила етичної поведінки поліцейських», Дисциплінарний статут Національної поліції України, Присяга працівника Національної поліції України, тощо. Основні положення цих документів, що регламентують комунікативні аспекти професійної діяльності поліцейських, необхідно виписати і запам'ятати.

Готуючись до *другого* питання необхідно звернути увагу на особливості професійного спілкування поліцейських із різними категоріями осіб та ЗМІ, приділивши особливу увагу спілкуванню з дітьми та підлітками, потерпілими, іноземцями, тощо. При підготовці до цього питання рекомендується використати «Довідник поліцейського», підготовлений Чернявським С. С. та Левченко К. Б. [Електронний ресурс]: URL: <https://mybook.ru/author/sergij-chernyavskij/dovidnik-policejskogo/read/>

Питання цільових виступів:

1. Спілкування поліцейських з особами, які зазнали домашнього насильства.
2. Спілкування поліцейських з людьми похилого віку.

Теми рефератів:

1. Національна поліція і ЗМІ: особливості діалогу.
2. Засоби розпізнавання брехні при здійсненні професійної комунікації працівника поліції.
3. Виклики інформаційного суспільства щодо професійної комунікації в органах Національної поліції України.
4. Комунікативна поведінка працівника поліції в аспекті дотримання прав людини.

Література:

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Правила етичної поведінки поліцейських: затв. наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Підручники:

1. Мовна комунікація в діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: навч. посібник /С.Т.Полтарак та ін. ; за заг. ред. С.Т.Полторака; Акад. внутр. військ МВС України. - Х. : Акад. ВВ МВС України, 2013. - 113 с.

2. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. - К. : ФОП Маслаков, 2020. – 276 с. Електронний ресурс. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17071/1/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%86%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%b4%d0%b5%d0%be%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f_%d0%9f%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%8e%d1%80%d0%b0%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d1%81%d0%b8%d0%bc%20%d0%9c%d0%b8%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87.pdf

3. Управління органами Національної поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О.В. Джафарова та ін.; передм. В. В. Сокурєнка] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: Стильна типографія, 2017. – С. 392-395.

4. Юридична психологія: підручник / за заг. редакцією О.М. Бандурки; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Майдан, 2018. - С. 118-127.

Додаткова:

1. Литвин В. В. Професійне спілкування патрульних поліцейських із різними категоріями громадян. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2016. №1. С. 84–92.

2. Федорова Н. В. Особливості спілкування поліцейського з учасниками масових акцій у конфліктних ситуаціях. Психологічні конструкти позиціонування поліції серед населення : матеріали круглого столу від 24 листопада 2016 р. Львів : ЛД УВС, 2016. С. 239-243.

3. Чернявський С. С., Левченко К. Б. Довідник поліцейського. Електронний ресурс. URL: <https://mybook.ru/author/sergij-chernyavskij/dovidnik-policejskogo/read/>

4. Шумський О.Л. Професійна комунікація правоохоронців у контексті міжкультурної взаємодії [Електронний ресурс] / О.Л.Шумський // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. - 2013. - Вип.2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2013_2_18.pdf

5. Юрчук О. Ф. Шляхи формування комунікативного іміджу поліцейського: дидактичний аспект / О. Ф. Юрчук // Україна 2030: виклики та перспективи: матеріали доповідей міждисциплінарного семінару (Доломітові Альпи, Кастелло-ді-Ф'ємме, 2017). — Кастелло-ді-Ф'ємме — Львів, 2017. — С. 107-111.

Тема № 4: Службовий етикет.

Семінарське заняття № 1.

Навчальна мета заняття: засвоєння та поглиблення у здобувачів вищої освіти системних знань службового етикету і їх реалізації в службовій діяльності для досягнення успішної взаємодії з колегами, керівництвом та громадянами. Формування практичних навичок і вміння грамотного ділового спілкування, володіння нормами службового етикету для створення позитивного іміджу працівника поліції.

Кількість годин - 2.

Навчальні питання:

1. Специфіка та норми службового етикету працівника поліції.
2. Етикетні формули дистанційного спілкування. Мережевий етикет.
3. Зовнішній вигляд поліцейського. Однострій.

Методичні вказівки:

При підготовці до *першого питання* необхідно, перш за все, визначити поняття «етикет» та з'ясувати його зв'язок з поняттям «етика». Вивчаючи специфіку службового етикету працівника поліції, слід звернути увагу на такі його особливості, як субординація, дотримання норм законодавства, виконання вимог присяги, дисциплінарного статуту, правил етичної поведінки і наказів начальників; дотримання правил носіння встановленої форми одягу і віддання військової честі; У службовому етикеті, на відміну від світського, де пріоритет завжди належить жінці, старшому за віком або за соціальним статусом, відношення між чоловіком і жінкою вибудовуються на принципах гендерної рівності і взаємної поваги.

Вивчаючи *друге питання*, слід звернути увагу на особливості дистанційного ділового спілкування та основні вимоги до написання ділових документів, ведення телефонної розмови, культури ділового листування та ділової Інтернет-комунікації. Особливу увагу приділити етикетним формулам позиціонування поліцейського в Інтернеті.

Вивчення *третього питання* вимагає звернення до законодавчої бази, отож необхідно опрацювати Постанову Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 823. «Про однострій поліцейських» та Наказ МВС України від 19.08.2017 № 718 «Правила носіння однострою поліцейських».

Питання цільових виступів:

1. Ввічливість, тактовність, почуття міри як основа етикету.
2. Сувеніри та подарунки в діловій сфері.

Теми рефератів:

1. Етнічні особливості ділового етикету.
2. Застільний етикет.
3. Нормативно-правові та моральні основи службового етикету працівника поліції.
4. Принцип гендерної рівності у службовому етикеті.

Література:

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
2. Про однострій поліцейських: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 823. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/823-2015-%D0%BF#Text>
3. Правила етичної поведінки поліцейських: затв. наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>
4. Правила носіння однострою поліцейських: затв. наказом МВС України від 19.08.2017 № 718. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1122-17#Text>

Підручники:

1. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. - К.: ФОП Маслаков, 2020. – 276 с. Електронний ресурс. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17071/1/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%86%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%b4%d0%b5%d0%be%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f %d0%9f%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%8e%d1%80%d0%b0%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d1%81%d0%b8%d0%bc%20%d0%9c%d0%b8%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87.pdf>
2. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: навч. посіб. / [Л. В. Радовецька, С. П. Лясковська, О. О. Тихомиров та ін.]. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. – С.166-169.

Додаткова:

1. Деонтологічні засади службової діяльності: Службовий етикет правоохоронця (поліцейського) [Текст]: Пам'ятка/ Петрова Г.М. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 104 с.
2. Етикет і професійна етика поліцейського / В. М. Бесчастний, Т. В. Кононенко, Т. М. Сабельникова ; М-во внутр. справ України, Донец. юрид. ін-т. — Київ : ВД Дакор, 2019. — 216 с.
3. Ковальчук Г. Культура спілкування в Інтернеті // Бібліотечна планета : науково-виробничий журнал. – К. : Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, 2013. – № 3. – С. 24–27.
4. Машир Н. П. Сучасний етикет та секрети гостинності : навч. посібник. – К.: Кондор, 2010. – 213 с
5. Філософія освіти і педагогіка : цінності культури. Комунікативний етикет: Україна, Велика Британія, Німеччина, Франція, Іспанія : навч. посібник / ред. С. О. Черепанова. – Львів , 2007. – 392 с.

Тема № 5: Професійна деформація поліцейського та шляхи її подолання

Семінарське заняття № 1: Поняття, причини та форми професійної деформації поліцейського.

Навчальна мета заняття: формування компетентності щодо сутності професійної деформації поліцейського, її причин та основних форм прояву; розвиток у здобувачів вищої освіти морально-психологічної стійкості та ділової спрямованості.

Кількість годин – 2.

Навчальні питання:

1. Поняття професійної деформації.

Причинний умови професійної деформації поліцейського.

2. Форми деформації моральної свідомості поліцейського.

3. Форми деформації правосвідомості.

Методичні вказівки:

Розкриваючи *перше питання*, слід звернути увагу на поняття “деформація”, за допомогою якого позначають негативні процеси у професійній свідомості фахівців різних спеціальностей, в т.ч. і поліцейських. Надалі слід проаналізувати фактори, що обумовлюють деформаційні процеси, виокремивши фактори, зумовлені специфікою діяльності органів правопорядку, особистісні фактори та фактори соціально-психологічного характеру.

Висвітлюючи *друге питання*, необхідно усвідомити, що професійна деформація – це, насамперед, деформація морально-психологічна. Деформація моральної свідомості представляє собою відбиток тих викривлень, що проявилися в професійній діяльності у різноманітних відносинах, що виникають на її основі. Тому необхідно виокремити і проаналізувати найбільш поширені форми деформації моральної свідомості правоохоронців, звернувши увагу і на симптоми професійного вигорання.

Третє питання логічно пов’язане з попереднім. Слід запам’ятати, що деформація моральної свідомості може призвести до свідомого або несвідомого зловживання службовим становищем, порушення законності. Через різні причини (психологічні, культурні, соціальні, політичні, економічні тощо) під час професійної діяльності у деяких поліцейських відбувається втрата їх первісних правових поглядів, почуттів, переконань, виникають нові псевдоправові і неправові уявлення, що негативно впливають на їх професійну поведінку. Інакше кажучи, у поліцейських виникає деформація *професійної правосвідомості*. Яких форм вона може набувати? Слід виокремити і проаналізувати основні її форми.

Питання цільових виступів:

1. Втома, депресія і стрес як об’єктивні чинники професійної деформації.

2. Сутність та зовнішні прояви професійного вигорання поліцейських.

Теми рефератів

1. Гендерні особливості професійної деформації працівників поліції.
2. Ймовірність професійної деформації працівників поліції залежно від тривалості виконання діяльності (професійного стажу).
3. Класифікація заходів щодо запобігання корупції в діяльності поліції.
4. Правовий нігілізм як антипод правової культури та шляхи його подолання.
5. Сфери прояву професійної деформації працівників поліції.

Література:

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. //Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
2. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
3. Правила етичної поведінки поліцейських: затв. наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Підручники:

3. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. – Х.: Вид-во НУВС, 2008. – С. 180-187.
4. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. - К. : ФОП Маслаков, 2020. – 276 с. Електронний ресурс. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17071/1/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%86%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%b4%d0%b5%d0%be%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f %d0%9f%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%8e%d1%80%d0%b0%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d1%81%d0%b8%d0%bc %20%d0%9c%d0%b8%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%be%d0%b2%d0%b8 %d1%87.pdf>

Додаткова:

1. Кісіль З. Р., Кісіль Р.-В. В., Кісіль М. А. Теоретико-психологічні засади дослідження професійної деформації працівників Національної поліції України //Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. - 2018. - №2. - С. 229-244.
2. Кісіль Р.-В. В. Професійна деформація та морально-психологічна реаксіологізація службової особи як форми мікросоціальних наслідків корупції: деонтологічний аналіз //Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. - 2013. - №1. - С. 153-163.
3. Клименко І. В. Гендерні особливості професійної деформації працівників органів внутрішніх справ// Вісник Національного університету оборони України. 2012. № 4 (29) – С.154-157.

4. Марусяк Т.С. Деформації правосвідомості: типологія та межі норми //Т.С. Марусяк// Вісник НТУ «КПІ». – 2013. – Вип. 4 (20). – С. 62 – 67.

5. Медведєв В.С. Професійна деформація працівників поліції (причини) //Міжнародна поліцейська енциклопедія. Том УІІІ. Інформаційно-аналітична, освітня та наукова діяльність, психологічні засади поліцейської служби, міжнародне співробітництво. – К. – Атіка, 2014. – С. 790-791.

Тема № 5: Професійна деформація поліцейського та шляхи її подолання

Семінарське заняття № 2: Основні напрями профілактики й подолання професійної деформації. Відповідальність поліцейського.

Навчальна мета заняття: формування комплексного уявлення про основні напрями профілактики й подолання професійної деформації та основні положення дисциплінарної відповідальності працівників Національної поліції; вироблення професійного імунітету і високої культури правоохоронця.

Кількість годин – 2.

Навчальні питання:

1. Наслідки професійної деформації поліцейського.
2. Основні напрями профілактики та подолання професійної деформації.
3. Відповідальність поліцейського в його професійній діяльності.

Методичні вказівки:

Готуючись до *першого питання*, слід звернути увагу на негативні наслідки професійної деформації поліцейських, які можуть проявлятися у соціальній, особистій та професійно-службовій сферах.

Враховуючи небезпеку даного феномену, варто зосередитися на профілактиці професійної деформації (*друге питання*), тобто сукупності попереджувальних заходів, що орієнтовані на зниження ймовірності розвитку передумов і проявів професійної деформації. Висвітлюючи *друге питання*, слід охарактеризувати організаційно-адміністративний, реабілітаційно-відновлювальний та психолого-виховний напрями роботи з профілактики та усунення професійної деформації працівників поліції. Необхідно також усвідомити, що для ефективного запобігання професійній деформації поліцейський повинен розвивати навички саморегуляції з метою попередження виникнення негативних емоційних станів та знати механізми відновлення позитивних психоемоційних станів, а в разі потреби не соромитися звертатися за консультацією до підрозділів психологічного забезпечення. Не існує фатальної зумовленості професійної деформації для кожного з працюючих в органах поліції. Лише від волі конкретного індивіда залежить ступінь його стійкості деформуючому впливу з боку об'єктивних факторів, якими наповнена його професійна діяльність.

Підготовку до *третього питання* слід розпочати із з'ясування змістовного наповнення категорії «відповідальність поліцейського», що

потребує обов'язкового звернення до Закону України «Про Національну поліцію» (Ст. 19), Дисциплінарного статуту (Ст. 7) та «Правил етичної поведінки поліцейських».

Питання цільових виступів:

1. Характеристика конкретних заходів профілактики професійної деформації поліцейських.

2. Контроль за діяльністю працівників поліції.

Теми рефератів:

1. Загальні правила притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності

2. Закон і моральна відповідальність працівника поліції.

3. Професіоналізація – основа попередження професійної деформації працівників правоохоронних органів.

4. Соціально-психологічні аспекти профілактики професійної деформації працівників поліції.

5. Рівні та напрямки профілактики професійної деформації.

Література:

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. //Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

2. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

3. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: закон України від 15.03.2018 № 2337- VIII// БД «Законодавство України» / ВР України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15#Text>

4. Правила етичної поведінки поліцейських: затв. наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

Підручники та навчальні посібники:

1. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. – Х.: Вид-во НУВС, 2008. – С. 180-187.

2. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. - К. : ФОП Маслаков, 2020. – 276 с. Електронний ресурс. URL: http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/17071/1/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%86%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%b4%d0%b5%d0%be%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f_%d0%9f%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%8e%d1%80%d0%b0%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d1%81%d0%b8%d0%bc%20%d0%9c%d0%b8%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87.pdf

Додаткова:

1. Гончарук В. В. Відповідальність поліцейського в сучасних реаліях: трудо-правове есе// Сфера дії трудового права та права соціального

забезпечення: матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф.(м. Харків, 28 жовтня 2016 р.).–Харків: ХНУВС, 2016.–С. 145-147.

2. Медведенко Н.В. Поняття та принципи дисциплінарного провадження в підрозділах Національної поліції України// Південноукраїнський правничий часопис. 2016. № 1. - С. 63-67.

3. Медведенко Н.В. Сутність заходів дисциплінарного впливу та їх роль у діяльності органів Національної поліції України. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2018р. №1. - С. 85-93.

4. Медведєв В.С. Професійна деформація працівників органів внутрішніх справ (профілактика та корекція) /Міжнародна поліцейська енциклопедія. Том УІІІ. Інформаційно-аналітична, освітня та наукова діяльність, психологічні засади поліцейської служби, міжнародне співробітництво. – К. – Атіка, 2014. – С. 788-790.

5. Профілактика професійної деформації працівників органів внутрішніх справ: навч.-метод посіб. /Криволапчук В.О., Кушнар'єв С.В., Словінський В.Р. Медведєв В.С./ за заг. ред. М.Г. Вербенського. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2014. – 68 с.

3. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–ВР: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Борьба с расизмом в полиции: резолюция 1968 (2014) ПарламентскойАссамблеиСоветаЕвропы: неофиц. перевод // СоветЕвропы, ПарламентскаяАссамблея. URL: https://www.coe.int/T/r/Parliamentary_Assembly/%5BRussian_documents%5D/%5B2014%5D/Jan2014/Res1968_rus.asp

3. Декларація про поліцію: резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи від 8 травня 1979 року № 690 // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803

4. Дисциплінарний статут Національної поліції України: затв. Законом України від 15 березня 2018 року // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 29. Ст. 233. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15>

5. Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод: прийнято в Римі 4 листоп. 1950 р. // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українсько-американське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996.

6. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217А (ІІІ) Генеральної Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи: зб. докум. К., 1989.

7. Керівництво ОБСЄ із демократичних основ поліцейської діяльності», під редакцією Старшого поліцейського радника Генерального

секретаря ОБСЄ. Вена, 2008. 82 с.

8. Кодекс поведінки службовців органів правопорядку ООН від 1979 року: затв. резолюцією Ген. Асамблеї ООН від 17.12.1979 № 12/169 // Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство/за заг. ред. О. А. Банчука. Київ: Вид. Москаленко О. М., 2013. 588 с.

9. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права: прийнятий і відкритий для підписання, ратифікації та приєднання резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 груд. 1966., ратифікований Україною 19 жовт. 1973 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989.

10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права: прийнято 16 груд. 1966 р. // Права людини. Основні міжнародно-правові документи : зб. докум. К., 1989.

11. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 червня 2018 року № 669 «Про затвердження стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з робітничої професії «Поліцейський» URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS30304.html

12. Порядок складання Присяги працівника поліції: затв. наказом МВС України від 09.11.2015 № 1453 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1487-15>

13. Правила етичної поведінки поліцейських: затв. наказом МВС України від 09.11.2016 № 1179 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>

14. Правила носіння однострою поліцейських: затв. наказом МВС України від 19.08.2017 № 718. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1122-17#Text>

15. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IVVIII// БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

16. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

17. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

18. Про однострій поліцейських: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2015 р. № 823. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/823-2015-%D0%BF#Text>

19. Рекомендація Рес (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики»: ухвал. Комітетом міністрів 19.09.2001 на 765-му засіданні заступників міністрів // Центр політико-правових реформ: сайт. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>

Підручники та посібники:

20. Бандурка О. М., Скакун О. Ф. Юридична деонтологія: Підручник. – Х.: Вид-во НУВС, 2008. – 336 с.

21. Кацавець Р. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. Алерта. 2016. 126 с.

22. Мовна комунікація в діяльності сил охорони правопорядку [Текст]: навч. посібник /С.Т.Полтарак та ін. ; за заг. ред. С.Т.Полторака; Акад. внутр. військ МВС України. - Х. : Акад. ВВ МВС України, 2013. - 113 с.

23. Молдован А.В, Добкіна К.Р., Ключева Є.М. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2016. 224 с.

24. Поліцейська деонтологія : навч. посіб. / М. М. Пендюра, О. О. Старицька. - К.: ФОП Маслаков, 2020. – 276 с. Електронний ресурс. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17071/1/%d0%9f%d0%be%d0%bb%d1%96%d1%86%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%b4%d0%b5%d0%be%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f %d0%9f%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d1%8e%d1%80%d0%b0%20%d0%9c%d0%b0%d0%ba%d1%81%d0%b8%d0%bc%20%d0%9c%d0%b8%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%b0%d0%b9%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87.pdf>

25. Управління органами Національної поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; [О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О.В. Джафарова та ін.; передм. В. В. Сокурєнка] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків: Стильна типографія, 2017. –580 с.

26. Юридична деонтологія. Від навчання до практики: навч. посіб. /[Л. В. Радовецька, С. П. Ляковська, О. О. Тихомиров та ін.]. – Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. – 296 с.

27. Юридична психологія: підручник / за заг. редакцією О.М. Бандурки; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Майдан, 2018. – 684 с.

Допоміжна:

28. Брона О.А. Нова форма комунікативної технології – інтернет-комунікація [Електронний ресурс] /О.А.Брона // Мова і культура. - 2012. - Вип.15, с.223-229. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Mik_2012_15_2_41.pdf

29. Гіда Є. О. Деонтологічні засади діяльності поліції та їх закріплення у міжнародно-правових документах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2014. Вип. 25. С. 20–23.

30. Гіда Є. О. Деонтологічні принципи як симбіоз принципів права та моралі/Є.О.Гіда//Моральніосновиправа:матеріалиВсеукр.наук.-теорет. конф. (16 грудня 2010 р.). Івано-Франківськ; Надвірна: ЗАТ «Надвірнянська друкарня», 2010. С. 149 –152.

31. Гіда Є. О. Становлення поліцейської деонтології як науки: Електронний ресурс / Є. О. Гіда. – Режим доступу: www.pravoznavec.com.ua/period/article

32. Гіда Є.О. Деонтологічні основи правоохоронної діяльності поліції України / Є. О. Гіда. – К. : ФОП О.С. Ліпкан, 2011. – 120 с.

33. Гончарук В. В. Відповідальність поліцейського в сучасних реаліях: трудо-правове есе// Сфера дії трудового права та права соціального

забезпечення: матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф.(м. Харків, 28 жовтня 2016 р.).–Харків: ХНУВС, 2016.–С. 145-147.

34. Грищенко Н. В. Гідність як головний принцип індивідуального морального самовизначення працівника поліції //Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. Тези доп. Всеукраїнської наук. –практ. конф. – Харків, 2020. – С.238-241.

35. Грищенко Н. В. Деонтологічна складова професійної підготовки працівника поліції //Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб.наук. праць. – Х.: ХНУВС. 2020. – С.22-24.

36. Деонтологічні засади службової діяльності: Службовий етикет правоохоронця (поліцейського) [Текст]: Пам'ятка/ Петрова Г.М. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 104 с.

37. Етикет і професійна етика поліцейського / В. М. Бесчастний, Т. В. Кононенко, Т. М. Сабельникова ; М-во внутр. справ України, Донец. юрид. ін-т. — Київ : ВД Дакор, 2019. — 216 с.

38. Ковальчук Г. Культура спілкування в Інтернеті // Бібліотечна планета : науково-виробничий журнал. – К. : Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, 2013. – № 3. – С. 24–27.

39. Копча В. Поняття поліції (поліцейських функцій) у стандартах Ради Європи та ОБСЄ //Публічне право № 2 (26). 2017. – С. 211-218.

40. Литвин В. В. Имидж патрульного полицейского как оценочный элемент деятельности Национальной полиции Украины. *EuropeanReformsBulletin*(Luxembourg). 2018. № 9/3. Р.38–46.

41. Литвин В. В. Професійне спілкування патрульних поліцейських із різними категоріями громадян. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2016. №1. С. 84–92.

42. Маськовіта М. М. Деонтологічні кодекси як морально-правова основа підвищення ефективності реалізації присяги. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2016. № 837.-С. 287–291.

43. Машир Н. П. Сучасний етикет та секрети гостинності : навч. посібник. – К.: Кондор, 2010. – 213 с

44. Медведенко Н.В. Поняття та принципи дисциплінарного провадження в підрозділах Національної поліції України// Південноукраїнський правничий часопис. 2016. № 1. - С. 63-67.

45. Медведенко Н.В. Сутність заходів дисциплінарного впливу та їх роль у діяльності органів Національної поліції України. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2018р. №1. - С. 85-93.

46. Медведев В.С. Професійна деформація працівників органів внутрішніх справ (профілактика та корекція) /Міжнародна поліцейська енциклопедія. Том УІІІ. Інформаційно-аналітична, освітня та наукова діяльність, психологічні засади поліцейської служби, міжнародне співробітництво. – К. – Атіка, 2014. – С. 788-790.

47. Михайлова О. Г. Відтворення міжнародного досвіду комунікативних стратегій контактів правоохоронців з пересічними громадянами в інформаційних мережах [Електронний ресурс] / О. Г. Михайлова, Т. М. Спільник // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. - 2011.-№ 1-2. - С. 71-74. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/sitsbo_2011_1-2_16.pdf

48. Міжнародна поліцейська енциклопедія : у 10 т. / відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. – К. : Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре””, 2003. – Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. – 2003. – 1232 с.

49. Наливайко Л.Р., Степаненко К.В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник / Л. Р. Наливайко, К. В. Степаненко. Дніпро: ДДУВС, 2019. 184с.

50. Орлова О.О. Гендерні аспекти у формуванні іміджу поліцейського в Україні// Науковий вісник ДДУВС. – 2017. – № 2. – С. 45-51

51. Павлов Я. В. Комунікативні моделі запобігання та усунення міжкультурних конфліктів в діяльності сил охорони правопорядку [Електронний ресурс] / Я. В. Павлов // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. - 2011. - № 1-2. - С. 79-82. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/sitsbo_2011_1-2_18.pdf

52. Пам’ятка працівника Національної поліції України: Інформаційно-довідкові матеріали з питань професійного спілкування поліцейських / [уклад.: Клименко І. В., Швець Д. В., Євдокімова О. О., Посохова Я. С.]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. – 52 с.

53. Пендюра М. М. Про деякі актуальні аспекти запровадження у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання навчальної дисципліни поліцейська деонтологія// Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали круглого столу. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2019. С. 64 – 66.

54. Пендюра М.М. Завдання поліцейської деонтології як міждисциплінарної юридичної науки в системі підготовки висококваліфікованих поліцейських //Юридична освіта: осмислення, виклики та перспективи: зб. матеріалів круг. столу (м. Київ, 26 берез. 2020 р.) / Редкол.: А.М. Завальний, Ю. В. Кривицький, Н.В. Лазнюк. Київ: НАВС, 2020 С. 83– 87

55. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект: монографія / О. Ф. Кобзар. – Харків ; Дніпропетровськ: Панов, 2015. 316 с.

56. Проневич О. С. Імплементация європейських деонтологічних стандартів професійної діяльності поліцейських у вітчизняне законодавство: до постановки проблеми //Вісник ХНУВС. 2016. № 4 (75). – С. 102-110.

57. Профілактика професійної деформації працівників органів внутрішніх справ: навч.-метод посіб. /Криволапчук В.О., Кушнар'єв С.В., Словінський В.Р. Медведєв В.С./ за заг. ред. М.Г. Вербенського. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2014. – 68 с.

58. Пугач В. О. Кваліфікація та компетентності в системі підготовки кадрів для Національної поліції. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2018. с. 30.

59. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О.А. Банчука. К.: Москаленко О.М., 2013. 588с.

60. Трофименко В. А. Нормативні акти етичної поведінки поліцейських як необхідна частина законодавчого забезпечення їхньої співпраці із суспільством // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого №4 (35). 2017. – С. 175-185.

61. Федорова Н. В. Особливості спілкування поліцейського з учасниками масових акцій у конфліктних ситуаціях. Психологічні конструкти позиціонування поліції серед населення : матеріали круглого столу від 24 листопада 2016 р. Львів : ЛД УВС, 2016. С. 239-243.

62. Хомуленко Б. В. Мімічна невербальна комунікація: система кодування лицевих рухів [Електронний ресурс] / Б. В. Хомуленко // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. - 2011. - Вип. 39. - С. 191-196. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/jpdf/VKhnpu_psykhol_2011_39_20.pdf

63. Чернявський С. С., Левченко К. Б. Довідник поліцейського. Електронний ресурс. URL: <https://mybook.ru/author/sergij-chernyavskij/dovidnik-policejskogo/read/>

64. Швець Д.В. Психологічні та правові засади формування особистості поліцейського в Україні: монографія. Харків: Майдан, 2018. 518 с.

65. Шумський О.Л. Професійна комунікація правоохоронців у контексті міжкультурної взаємодії [Електронний ресурс] / О.Л.Шумський // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. - 2013. - Вип.2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2013_2_18.pdf

66. Щеглов А. В. Полицейская деонтология и ее воплощение в кодексах чести // Материалы международного семинара по проблемам полицейской этики. М.: Щит-М, 2003.

67. Юрчук О. Ф. Шляхи формування комунікативного іміджу поліцейського: дидактичний аспект / О. Ф. Юрчук // Україна 2030: виклики та перспективи: матеріали доповідей міждисциплінарного семінару (Доломитові Альпи, Кастелло-ді-Ф'ємме, 2017). — Кастелло-ді-Ф'ємме — Львів, 2017. — С. 107-111.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

68. Бібліотека Харківського національного університету внутрішніх справ. URL: <http://lib.univd.edu.ua/>

69. Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <http://library.nlu.edu.ua/>

70. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

71. Основи спілкування з поліцією: Онлайн-курс

URL:<http://edu.umdpl.info/>

72. Офіційний сайт Європейського поліцейського офісу (Європолу)

URL:<https://www.europol.europa.eu>.

73. Сайт Міністерства внутрішніх справ України.

URL:<http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.